

DISC. XXX.

LUceria Caraffa de anno 1607. instituto herede Octavio fratre, illum gravavit ad solvendum ducatos 400. mill. erogandos in plauscasas, quando & quibus declararum fuerit per Petrum Religiosum, eisdem testis etiam fratrem, quo illico declarante solvi debet ducatos 2500. quibusdam Ecclesie & pia locis, prompte sequuntur fuit; Cumque post annum Officialis fabricae S. Petri juxta facultates & stylum utrumque requisiatur ad declarandum, & retrospective ad adimplendum in residuo testis voluntatem, fiduciarii replicavit, adhuc purificatis non esse conditio-nes a testis prescriptas, & consequenter hares declaratio-nes non teneri, unde propter dicti officiales ab alterioribus molestis abtinuerunt. Post annum autem octo fiduciarius predictus declaravit ex prefato residuo spectare ad clericos regulares minores S. Josephi ducatos 700. cum onere Misericordia in perpetuum, declarando etiam à die mortis testis decursum eius interesse importans ducatos 375. Unde propter eam vim dicta declarationis curatores Joannis Antonii minoris, prefati Octavii interierunt defuncti, filii & heredes, ex utraque summa fortis, & interesse insimil constatae importante decurso 1075. imponuerunt censum ad rationem septem pro centenario, cuius fructus Joannes Antonius factus major multorum amorum spacio per solvit; Admonitus vero deinde de prefatis contractus invaliditatem, & propter etiam foris principalis ita extincta est, solutio-nem in futurum facere denegavit, atque cum prudenti preventione, ipsos Clericos Regulares pro abfutoria a debito, ac repetitione indebet soluti convenit in Tribunalis Ecclesiastici Nuntii Apostolici, a quo per appellationem, in quedam incidenti introducta causa coram A. C. ab isto post priores disputationes prodit sententia dicto Joanni Antonio favoreabilis, ipsum absolvendo à debito tanquam extinto, a qua sententia pendit appellatio Rota.

In ista autem disputationibus, presupposita etiam per scribentes pro creditoribus nullitate contractus censualis defectum formae prescripta per Bullam Pii V. quam in Curia absolucionis est, omnino neglegit illorum Doctorum traditionibus, ac illorum Tribunalium secularium praxim in servandam eis in Regno Neapolitanum, ut adveritur sopra in Baren. cons. 17. & plures in sua materia sub iii. de censibus; Insistebat in ea quod speciale effectu id nul litterat, quoniam ubi debitorum pro quo census impositus fuit, aperte est producere fructus, seu utras ratione damnum per interest, tunc idem fructus ex iusta ratione debentur, ut in specie futurum fuit per Rotam in d. Baren. Cons. 16. Iunii 1661. coram Veropio, ubi concordant, & est propria traditio, de qua in sua materia sub iii. de testamentis & ultimis voluntatibus, praesertim in Persinaria creationis Canonis; Utrum codem sensu retento veritas, quam etiam iudex agnoverit, dicebam morivimus nullam habere subficitur, quoniam si etiam ipso finiter testator directum & ex prelum judicium super usus ex legato quantitatis praestans, non est attendendum ex deductis per Legat. de usur. qu. 18. & hoc cod. iii. frequenter, multo minus in hoc determinat est fiduciario, cum non possit plus operari fictio quam veritas, neque magis determinatum venit tali, cuius personam huiusmodi fiduciarii generi dicuntur, quam ipsi-meritum; Potissimum quia non intercedebat iuramentum, quod juxta magis communem, & receptam opinionem per huiusmodi fiduciarios utrum resiliunt per sonum gerentes praesumendum est, ut ex traditione Bart. in eadem I. Beopoulos, num. 7. Cfr. cons. 54. n. 2. lib. 4. Martin. Andr. dec. 73. nu. 3. & 4. Romana bonorum 4. Maii 1646. Arguell. Persinaria, Canon. 4. Maii 1665. confirmata 1. Febr. 1666. Carpinus; & habetur latius actum de materia in eadem Persu. sub tit. de testamentis & ultimis voluntatibus.

Exclarium dum ipse declaraverat, quod adhuc non cef-set dies legati o non purificatas conditiones a testis prescriptas. Et consequenter omnino improbabile videatur, quod ipsa testatrix huiusmodi interesse omnis interim demandare voluerit; Atque in hac materia fiduciariorum, re-cepimus quoque eis, verisimiliudem attendendum esse, ex iis, quae habentur latius deducta in d. Persinaria Canonicas, & in propriis alegatis decisionibus in ea causa editis coram Carpinis; Veritas tamen era, quod flante falsa opinione illius regionis, ut pro quo cumque debito, etiam ex causa iniuti tanquam per quandam confutendum curat interesse, ita explicatio provenit magis ab errore opinione ejusdem fiduciarii, quod dictum interesse decurrit.

Hinc proinde opus non erat assumere regiam inspectio-

Pars I. De Usuris, & Interesse, Disc. XXX.

SUMMARIUM.

- Faci series.
- An legatus condicionalis defacta conditione faciat interim fructus suo.
- Usura legatorum de jure civili alias debite hodie de jure canonico non præstantur.
- An debeantur Ecclesiæ, vel pia causæ legataria.
- In qua Ecclesiæ, vel pia causæ sit in hac materia privilegia.
- Quid ubi agitur de causa pia hinc inde.
- Quando etiam legataro quantitatibus debeantur fructus?
- Pia causa debentur ipso jure fructus rei legatae.

DISC. XXXI.

Eniedictus Bispolis, instituto herede Collegio Societas Jesu Florenti, mandavit fructus in primis quartanis ex ejus bonis, & iuribus hereditatis recipiendos, per administratores deputandos ab ejusdem Societas Praeposito Generali, singulis temporibus, prout exiguntur, coniugati domui Probationis ejusdem Civitatis uiginti ad summam securorum 10. mill. investiendorum in bona stabilia; In codicilis autem dispositi, quod in eventum, in quem recuperarentur crediti per ipsum in Civitate Neapolis consequenda, repotius esset in arbitrio ejusdem Praepositi Generalis dicta feutra 10. mill. Collegio, vel Domui applicare, prout expedire judicaverit; Quare sequuta post aliquod tempus dicta recuperatione, determinaque P. Generali dicta secuta 10. mill. ad beneficium Collegii cedere debet.

Diffluentes autem, quam ab altera parte non excitata, Ego reflecendo ad veritatem habebam, considerabam in eo, quod cum huiusmodi usus minutatim, & in causa frumentorum solitis Ecclesiæ administratoribus, atque in quorundam usus, juxta fructum, & redditum naturam confundit, sequi non poterit extinctione foris principalis definitio ad perpetuum investimentum fructiferum pro implemento oneris perpetui Misericordia ex pluribus rationibus. Primo, quia esset ita diminutio consumptio, & alienata capitalia, quae ad instar stabilium sunt inalienabilia, & perpetua conservatione destinata, nequod directè prohibitorum, ita indirectè sequatur; Secundo, quoniam ita supplanta remanet ipsa testatrix circa suffragium ejus anima, dum destrucciónem capitalis, ex cuius fructibus sequi debet celebratio Misericordia, ista non celebrarentur; Et tertio, quia dicta solutiones frumentorum singulis anni facte erant exactiori, seu procuratori deputato ad exigendos fructus, seu redditus, non autem habenti potestatem recipiendi, & extinguendi capitalia. Un' le multa insimil urgente dictam foris extenuationem prohibent, praesertim secundum ob admixtum interesse, seu prejudicium tertii, nempe animis testis, cuius ius eventualiter est resolutum, percepisset hoc medio tempore fructus, ad quorum restituitionem alter legarius veniet agendum, sed cum studiis predicti percepit esset per ipsum hunc heredem, cuius favore purificatio conditionis fecit, ut sibi applicaret, seu verius, ut ejus obligatio praesidiando legatum resolutetur ac cesaret, videtur nullum superserice titulum, cuius ratione, ille qui veniebat agendo, detectus non legatus & non dominus, prætendere posset ab eo, qui declarat eum dominus, fructus qui nunquam dantur, qui declarat eum dominus, fructus qui nunquam dantur, postquam quis agnoscit se non esse dominum, quies agitur de percipiendis, vel de extantibus, cum soluere toleretur exclusio a restituitione eorum, qui in statu bona, & vel non male fidei percepit, & consumpti sunt ex deductis decr. 3. part. 7. rec. Greg. & adden. dec. 74. Buratt. & Add. decr. 148. & passim.

Quia verò plures Consulti, ac etiam Moralis dicta Civitatis plene pro Domino actrice scripterant, pleraque deducentes circa privilegium Ecclesiæ, seu pia causa super asequectione interfrumentorum ex legato, etiam quantitatibus, sive super translationem dominii legate, que ipso iure sit in Ecclesiam, cui prouide fructus debeantur; Idcirco ad satisfacendum, tam scriptis, quam etiam iis, qui praesentes dicta Domus partes tebantur, examinando materiam fructum, seu accessionem legatorum, duas in proposito constituebam in-spections. Unam super usus, seu accessionem per heredem debitos Ecclesiæ, vel pia causa pro legato quantitatibus, istius solutionis pendente; Et alteram super fructibus illarum specierum, seu bonorum, in quorum acquisitionem legara quantitas per administratores singulis quibusque temporibus ex reforis judicio erogata fuerat.

Quod primam, quamvis inspecta juris civilis dispositio, data morsa in herede, ab isto usitate legatorum, licet in quantitate confitentiam, legatarii debeantur, ad tex. 1. l. C. de usur. legat. cum concord. Atranen receperunt eis hanc juris civilis dispositionem de jure canonico, in hac materia Bald.

etiam in terris Imperii servando, correctam esse; ut ex Bald. & alii s. eod. l. i. firmam communiter scribentes plene collecti per Leonar. de uir. g. 18. n. 1. & seqq. & sit hodie plena propositio; adeo vera, quod etiam si expressum accedat testatoris praecipuum, de uiris ab herede legatario praestantis, illud non efficit obligatorium, neque servandum est, ex deducitur in Taurinum, & in Mariscana & in aliis hoc eod. t.

deducit in T. Taurin. & in Marciiana, & in aliis eorum sententiis.
Et quamvis, ut in eidem *T. Taurin. & Marciiana*, & in alijs deductum habetur, plerique velint, five ex gracia *Confit.* in modernis *Cod. infra t. l.ancimus*, *C. de Episc. & Cleric.* five ex privilegio morte irregularibus competenter minori, *etiam hunc die Ecclesie portur*, etiam hodie *Ecclesiæ*, vel pie causa per mortuam heredem hujusmodi usuras deberi *ad deducit* per *Rovit. deo. 90. Marat. jun. responf. i. & 14. lib. 1. Leonar. q. 19. n. 57.* Nilominus ita opinio in Curia nunquam recepta fuit; Et meipso, quoniam hujusmodi privilegium, alius causare non potest, nisi moram irregulariter, que tanquam *alibi* esse non potest majoris operationis, quam si verò per interpellationem inducit, unde cum juxta opinionem, quam Curia s'quitur, sole porta non sufficit, nisi etiam concurredit alia res ipsa luci cœlantibus, vel dampni emergentibus, consequenter itudinum privilegium non potest esse apud ad hujusmodi usuras, seu accelerationes producendas; Ideoque in specie usuras neque deberi causa p're, habetur apud Gratian, *dict. esp. 688. num. 19. & seq.* Erata iespus in Curia practicavit, obtinendo etiam reuocationes sententiarum, que per Tribunalia Neapolis, retentia dicta alia opinione deluper emanaverant.

T A U R I N E N.

PRO DE ROBBI
CUM N.

Discursus pro veritate.

Donatore reservante certam pecuniarum quantitatem a donatario sibi, vel alteri solvendam, an possit conveniri de usuris, vel accelerationibus, dicta pecunia solutione pendente praestans, & an licet exigi possint, quod in fluit etiam ad materiam fructuum recompensativorum.

U M M A R I U M.

- 1 Fadū series
 - 2 Domatarius, vel legatarius an possit percipere usuras de praecopo testatoris, vel donatoris.
 - 3 Quando debitor renatur ad interesse pecunia destinata inviolamente, fons iustificatio.
 - 4 Declaratio conclusio, de qua r. 2.
 - 5 Quando fructus summa solvenda per donarium donatoris, vel alteri taxari possint etiam in summa excessiva.
 - 6 An ex legi prius debetur interesse.
 - 7 Quando debetur interesse danni emergentis,

D I S C. XXXII.

Clariss verò in hac specie, in qua privilegium pertinet, cum mors irregularis non intrabat, dum agebatur de debito, tunc pariter Ecclesia, seu causa pia, unde inter eorum privilegia privilegia conquantur, ut in specie Castrorum, consilium lib. i. f. 1. Franch. cap. 16. n. 3. Röyit. d. dec. 90. n. 8. cuncta ubi concordantes.

Est hinc verum, quod ubi non urget motivum resolutio
tis legati, d. quo supra, adhuc pro legatarii portius
7 praesenti respondendum venire, itante quod legata quantitas
non sicut pueri haec de otio, sed investita in emptione
honorum & iurium fraternalium, quorum fructus cedere de-
berent commido legatarii, ubi praesertim agitur de pia ca-
sa, ut habeat in specie apud Grat. d. 43 sept. 688 n. 22. & apud
Marano loc. cit. Et quamvis alias in facti contingentes de hu-
mijusmodi propositionis veritate dubitaverim, praesertim sup-
in d. *Morficiana legati*, ea ratione, quod legatarius quantitas
potest resparsae investimenti, & pecuniam quendam
qui petere, at etiam quia ipsa eiusdem investimenti periculum nec
est ipsius legatarii, sed h. r. e. s. ut ibi; Nihilominus iste con-
federationes cessabant in praesenti, cum investimenti factum
ex effectori et auctor ad commodium legatarii, qui pro
de illud recusat non poterit, urgendo heretem ad solutio-
nem quantitatis, eisque fuisse periculum contingens in be-
nis acquisitis, nisi obstante superiori dicta, qua in sequen-
tia specie quoniam habentur.

Inspectione quoque patitur.

Asumendo igitur dictam aliam inspectionem, dicebam
quod licet favore Ecclesie, & per caute- rel legate domi-
num ipsius foro transferatur, itaut etiam ante petitionem
moram faciat suos fructus, ut ex Manic. Peteg. Thef.
alias, Leotar. de usur. qv. 19. n. 3. cum epist. & n. 37. Atque
praeferenti diei posset, legatum esse porius speciei, quam qua-
titatis, dum ex judicio reffactoris factum est investimentum
Nihilominis cum id proveniat ex privilegio, satis dubit
potest, an illud locum habeat contra hæredem prius
legatum, itaut intret eadem ratio conqulsationis privi-
giorum, de qua supra in exclusionem privilegi mora irreg-
ularis.

Pars I. De Usuris, & Interesse, Disc. XXXII.

59

Et quamvis illa pecunia per donatorem destinata esset inv
estimento fructuero, nihilominus pro ratione dubitandum, ar
que aliquid pro hac parte addendo iis, que dicti scribentes deducuerant. Dicebant tunc debitorum teneri loco damno
rum & interesse ad fructus illarum perciplendos ex investimenti
conventionis in se suscepserint, cum tunc hujusmodi damna &
ingeruisse dicantur debitori potius ob non factum, quam ob non
datum; seu potius tanquam a mandatorio non implente man
darum, quam a debitoro non solvente debitum, ut in termini
nis hæreditis, cui reffactor pecunia investimentum injunxerat
ad. 146. par. 1. rec. dec. 159. post Pacific. de Salvian. Viterbiens.
edit. 26. Junii 1641. coram Duxo roto in sua dec. 627. & in
terminis debitoris in se suscipientibus in Romana multiplici
cide. 85. & 668. p. 4. rec. rom. 2. & 3. in ead. 1611. Martii 1654.
coram Melio, dec. 7. post Salgad. in labyrinth. & in aliis, de
quibus et plus hoc tit. & in altero de Cambis & in Romana pe
cun. seu fructuum de Matthas 15. Junii 1666. Albergato,
fucus autem ubi investimentum faciendum est ab ipso credi
tore, seu altero cui foliatio fieri debet, quia tunc debitor to
lam debitorum personam gerere dicuntur, non autem mandato
rii, arque interesse provenit a sola retardatione solutionis pe
cunie, ut ita distingua investimenti incumbens debito
ri, & respective creditorum firmatur in Romana fructuum do
tis 21. Aprilis 1651. Cerro, qua: in hoc puncto reputarunt
magistris confirmata 15. Januarii 1652. Bichio impr. post
contriv. Contri. dec. 15. & cum quibus pertransirent d. decif.
Viterbiens. coram Cels.

Viterbiæ coram Celsio.
His tamen non obstantibus, contrarium de jure verius
4 crediti, unde propter eas ad ulteriori litis prosecutio abſi-
endum confulsi, ex pluribus fundatis; Primum quod hic
non ageretur de simplici legato, vel donatione cetera summa
pecuniaria, quam legataria, vel donatoria ex liberalitate,
& causa iurativa perciperet, itau in lucro etiam eis diffe-
retur, ejusdem pecunia legata, vel donata accessiones obti-
nendo, in quibus terminis allegate authoritates procedunt; sed agebatur de summa, ad quam donator domatarium obli-
gaverat ad favorem sui ipsius, vel Monasterii, cui alias non
facta tali dispositione ejus bona acquiri debuerint, corre-
spective ad prædictorum bonorum donationem, & tanquam
præsumtum, seu pretiæ partem, unde propter eam intrant termini
textus *in iuris curiaj, C. de act. emp. super fructibus recompensati-
vatis debitis pro pecunia solvenda loco dimissionis bonorum
stabilitate & confusum, in quibus bona donata pro majori par-
te conſervabantur, juxta punctualiter firmata in d. *Viterbiæ
transactio coram Albergao, Veropio, & Taja, ut suprà
in d. caus. coram tit.**

JANUEN

Responsum pro veritate extra Curiam suppressis nominibus.

De eadem materia usurarum ex legato. Aut debeatum, ubi agitur de legato factō per partem filia, vel nepti in causam dotis præstandæ temporis usuriarum.

S U M M A R Y

- 1 Facti series.
2 Prolegato pecuniario non debentur usura.
3 An, & quando debentur fructus, vel usura pro legato
pecuniario relicio ex causa legitima.

D I S C . XXXIII

Etrus Livia ex filio prædefuncto nepti reliquit pro legi-
ma, & toro eo quod ppterare posset domum, aliaque
bona, necnon petas 50. mill. præstantis per hæredem tem-
pore nuptiarum; Cumque inter mortem testatoris & nuprias,
notabile temporis intervallum decurrit, & pro veritate con-
sultus fui, an per legatariam prædictam prætendit possent fra-
dus, seu usura.

Præterea licet Curia Romana in veriori sensu Canonista.
6 cum non recipiat dispositionem textus in l. sancimus 46. C. de
Episcopis & Clericis in illis modernis impressonis Gotifredi,

de adest dilatio, qui pendente, etiam in terminis fructuum recompensatiorum, vel similium non datur eorum cursus, ut hoc pariter titulo frequenter, quia sunt principia plana, sine auctoribus presupponenda.

Dificultas in proposito cadere solum poterat in eo, quod huiusmodi legatum usurpe factum nepti ex filio defuncto, primum exinde locum occupanti pro legitima, & omni eo, &c. dicetur ergo legitime subrogatum, ideoque tanquam de legitima abesse interpellatione, vel alia mora debentur fructus ipso iure; Verum ultra responsione resulantem ex iure statutario Civitatis Janen, ubi praesens controversia erat, Dicebam conclusionem predictam de fructibus ipso

3 jure absque mora debitis pro legitima, procedere ea rata, que tanquam quota bonorum debetur ex bonis, & iuribus fructibus, quasi quod illi; cui legitima debetur obtineant fructus illius rata bonorum iure dominii, quam lex ei refert, unde propter quae quoties confitit in pecunia de sui natura sterili & infructifera, dictatio non intrat, cum fictio non possit exceldere veritatem, neque accessiones possint esse maiores, quam essent illi fructus, qui iure dominii ex ipsi bonis percepientur, adiutor fructum recompensatiorum vex ex curabit, ut in specie usuariorum, seu fructuum legitima in pecunia habetur apud Orthob, dec. 38. & 31. n. 5. & leg. in Avenion, pecun. 10. Decembri 1646. & 5. Aprilis 1647. Veropis, quārum secunda est dec. 39. p. 10. rec. Melitio dec. 248. n. 11. p. 11. rec. & in aliis. Quocies tamen ipsa bona hereditaria, ex quibus ea detrahenda est, in pecunia, alisque rebus de sui natura infiuctifera constituit, secus autem in bonis stabilibus, parentērē loco quoque ita tanquam pecuniam affigunt, quoniam ista dicitur pretium itorū bonorum tanquam per actum occulatum emptionis, & venditionis, ideoque intrat rectim in text. in d. l. curabit, ex quacūq; debentur fructus recompensativi ad limites eorum, qui ex dictis bonis percepientur ex deducitu per Leorat, gu. 13. n. 19. & leg. dec. 12. post Pacifico, & admittitur apud Orthob, ubi supra cum aliis, dec. 162. sub tit.

Hinc proinde concludebam inspicendum esse, an isti non debita esset necna legitima, quem statutum tolleret, vel ita moderaret, quod filii, vel nepti paternum judicium impugnare non concedatur, ut disponitur ex Statuto dicta Civitatis, lib. 5. c. 23. quoniam hujusmodi statutaria dispositione concurrente, per quam illa juris communis correcita, vel alterata esset, celebat omnis quietus; Licet enim Statutum cest ex contrario iudicio testatoris, qui potest agnoscere in suum illum, qui a statuto factus est extraeius, arguo agitum, iuxta unam opinionem a Rota approbatam, resolutave dicatur in materia, sub expreso ritulo legitima, ut Lepinus in sua materia, sub tit. de successione, nibilominus cum agnoscere sita qualificata, crederetur patrem, iudicium dividii non posse, sed acceptandum esse cum sua qualitate.

Quatenus verò ad limites juris communis legitima predicta debita esset, arque patrimonium considerat in toto, vel parte in bonis, & iuribus fructiferis. Dicebam inspicendum esse eu idem patrimonii statutum, an scilicet valor aliorum bonorum huius nepti relictorum, dictaque summa periatum 50. mill. ad quod id quod legitima de iure debita importaret, vel potius excedat; in casu enim excessus putabam nullos fructus aliquin debitos prætendere posse, cum illa dilatio effet pars preti, & compensativa illorum fructuum, quos ad præcisos limites debiti, ita ex meliori consilio restator in forte ita dilata reliquise videbatur, si verò effemus in casu adquætionis, dicebam fructus esse debitos ad mensuram, seu proportionem eorum, qui ex quora bonorum hereditatorum debita pro legitima obvenirent, iuxta regulam text. in d. l. curabit, ut in specie legati doris loco legitime relata in pecunia ad hunc effectum firmatur in allegata Avenionem, coram Veropis, in Meleveniana Viridarii 2. Maii 1652. coram Peutingerio, & in aliis.

HORTANA SPOLII PRO CAPITULO CATHEDRALIS CUM CASICCHII.

Dicurus pro veritate.

De requisitis ad damna & interesse passa per fidejussionem petentem illorum refectionem à principali debitor, & quando fidejussione possit sumere pecuniam sub usuris, vel ad interesse in damnum principalis.

S U M M A R I U M .

- 1 Fatti series.
- 2 Fidejussione non petiti usuras pecunia soluta pro principali, nisi prævia interpellatione personali.
- 3 Disagreementum plures casus in materia, quando principali debitor teneatur fidejussione ad usuras, & qua interpellatio requiratur.
- 4 De interesse damni emergentis petiti per creditorem à debitori moro, quando debeatur, & quid concurre re debet.
- 5 Interpellatio in cambiis, & aliis potest remitti ex patto.
- 6 Quando ad interesse damni emergentis non sit necessaria interpellatio.
- 7 Quod sola scientia etiam sine citatione sufficiat fidejussione contra principalem debitorum.
- 8 De fidejussione fidejussionis renovandis contractis usuariorum, vel novis contrahendendis in damnum principalis debitoris moro.
- 9 Quomodo de hoc constare debet.
- 10 Estiam ubi interpellatio requiratur, non debet esse in certa forma præcisa, sed suffici scientia, seu alias equipollens.
- 11 De differentia inter scientiam presumptam & scientiam veram cum presumptionib; probatib;

D I S C . XXXIV.

Fidejussionerunt pro Michaelo Casicchio illi de Plantis, qui 1 pulsati per creditorem ad solvendum pecuniam, quam principalis debitor statuta die solvere neglegit, ut propriam carcerationem, vel priorum bonorum executionem & subhastationem evitaret, pecuniam creditorum solutam accepuntur sub usuris, atque trahit temporis Diamantes dicti Michaelis uxori, per viam transactiōnem, pro viro absenti etiam de rate promittens, se obligavit erga dictos fidejussiones ad solvendum intra convenientem tempus fortē ac usuras decuras, quas ipsi solvere coacti fuerant ei, a quo pecuniam ad dictum effectum receperant; Cumque solutio non sequeretur, obtinuerunt mandatum executivum, cuius vigore processum est ad subhastationem cuiusdam prædicta Diamantis, deliberati Capitulo Cathedralis Hortanae, quod deinde illud in perpetuam locationem concessit Battilani, contra quos etiam contra Capitulum prædictum, dicta Diamantis judicium reintegrazione instituit; atque emanatis hinc inde aliquibus sententiis judicium inferiorum, commissa demum causa in Rota coram Ghislerio, eaque proposita, sub die 10. Junii 1637. resolutio dicta Diamantis favorabilis prodit pro reintegrazione adversus factum Judicis nullius, & spoliavit, ex eo precipue fundamento, quod mulieris obligatio esset invalida tanquam excessiva, & ex fallo præsupposito, dum se obligaverat pro viro, non solum ad fontem, sed etiam ad usuras, ad quas debitor fidejussioni non teneret, nisi prævia citatione peritio, ita non sufficeret illa domi dimisā copia, quæ ex parte fidejussionis facta erat, aliquibus etiam aliis dicta subhastationis nullitatibus ponderantur, ut liquet ex decisione super edita impres. dec. 229. par. 7. rec. atque in eadem resolutione in gradu appellationis perlitum fuit 14. Junii 1638. & 16. Januarii 1640. coram Royas inter suas decis. 46. & 88. Cumque non obstante oppositione melioramentorum prædicti decisionibus coram eodem Royas inter suas dec. 116. & 46. expedimus eundem mandatum de reintegrando executioni demandamus. Volens Capitulum dictam causam prosequi, confilium pro veritate petiti, non quidem circa resipicentia ordinem super nullitate relaxacionis, vel executio- nis dicti mandari, minime super alii nullitatibus dictæ subhastationis in dicta prima decisione coram Ghislerio firmatis, cum omnia consistenter in facto causa Patrono potius incumbentia, fed super puncto negotii principalis, an scilicet per dictum Michaelis debeberent dicta usura, seu interuria per fidejussiones soluta, cum ex hoc penderet valitudo obligationis Diamantis.

Respondi, quod quamvis me terretur auctoritas dictarum trium decisionum Rotalium, nibilominus inspecta veritate, probabilis videbatur illas non subsistere. Atque ad elutam propositionem in eis firmatam præfictum in prima, n. 11. & 12. super requisito citationis personalis per fidejussiones facienda principali debitor, tam ad effectum conciliandi, seu congrue applicandi decisiones, & auctoritates, quas in materia habemus, quā etiam ad effectum dignoscendi, an & quando interpellatio requiratur, & qua-

Pars I. De Usuris, & Interesse, Disc. XXXIV.

61

Iis in proposito sufficiat, dicebam plures casus distinguidenos esse.

Quorum primus est; ubi agitur de interesse, quod ipse creditor à moro debitore prætendit ob debiti solutionem sibi in tempore non factam, quia nempe solvere ultura pro-

4 pri debiti, quod facta dicta solutione potuerit extinguere, five indigenz pecunias eas accepterit ad cambium, vel aliud interesse, quod non fecerit, si dicta solutio sibi facta esset. Et tunc licet Ruin, conf. 140. lib. 4. cuius & tequacum opinione probabilem esse late tuerat Leorat, de usur. 9.7. n. 10. cum seq. affirmativam tenet, ut scilicet sufficiat credito- rem de facto de dānum passum esse, Nihilominus Rota & Curia Romana sequitur contrarium opinionem iuxta originalem decisionem Mohedan, 20. alias 2. dec. 16. ut scilicet re- quiratur debitoris interpellatio; per quam ille certus reddatur de indigenz creditoris, ejusque voluntate convertendi dictam pecuniam debitam in hujusmodi causam, cum alia debitor opinari potuerit illam retinendam esse otiosam, & hic est casus, de quo agit Gratian, d. c. 829. per 10. & 987. n. 8. cum seq. ac etiam agit Rota in Romana fructuum, & interesse coram Inno. dec. 7. post Zucch. de Societ. off. in qua Gratianus totum se fundat, & cum quibus auctoribus solum pro- ducit dicta huius causa decisions, præsternit prima dec. 229. par. 7. rec. num. 11. & 12. quibus auctoribus addi possunt decisions in Romana cambiorum 24. Junii 1618. coram Man- zed, in Romana Confus. 16. Junii 1645. & 30. Aprilis 1655. coram Duxeno, Asina Census 23. Januarii 1665. coram Cerro, & plutes alii idem firmantes, quod scilicet debitor certificari debet ab eius creditore de tali voluntate, & quod ipse pro debito alia non usuratio nec fructifero supponatur.

Tertius tenuit est præcisus casus noster, ubi scilicet prin- cipal debitor existente in mōa statuta die debitum sol- vendi, creditor pulsat & urget fidejussionem, qui non habens pecuniam propriam, cum qua solvere, ad se liberandum a carceratione, vel aliis molestias, renovat societatem officiū cum eodem creditore, seu caput ab aliis ad societatem officiū, sed ad cambium, vel aliud intertere pecuniam, direc- tè & immediate solutam creditori, ita ut constet, moram principalis debitoris fuisse causam præcisam & immediatam danni, quod deinde fidejussione passus est in solvendo fructus, seu interuria; Et tunc absolute falsum est, ad hujusmodi danni emendationem, fere restitutiōnem aliquam præco- dente interpellationem necessariam esse, dum in iure habe- mus iura literata tributaria facultatem fidejussioni molesta- di, capiendo sub usuris in datum debitorum pecunias cre- ditorei pulsanti solvendas, si vero non remunerandi, si mibi, & si mandato meo, si fidejussione nisi mandati, cum concord. de quibus Leorat. de solv. 9.98. n. 11. & seq. & 9.7. num. 33. eadem Rota a dec. coram Gypso 20. post Zucch. de oblig. n. 12. fatus esse post Ubaldum dec. 208. n. 8. que etiam impresa post Zucch. de societ. dec. 60. post & Mangil. de subfidi. dec. 48. ubi n. 9. responderet ad d. decisionem in Romana Cambiorum cor. Gypso, ex clara ratione, quod fidejussione per principalem morosum reficienda sunt omnia dama quomo- docum pafsa, etiam expensarum litium, ac dānum sui exercitii impediti, & alla quacumque iuxta textum clarum in 2. de fidej. null. nulla ratio exigit, ut hujusmodi interpellatio- riis pafis ex culpa debitoris non solventis in tempore, fidejus- sione damnificari debet de proprio, ne ob officium ambo præ- dictum, loco gratitudinis, dānum & iniuriam patiatur, Cenc. d. 9.75. n. 7. in pr. Solumque Cenc. po. n. 7. vers. nec etiam adverteat constare debet, quod fidejussione vera & im- mediate istam causam pecuniam ad interesse accepit, cum potuerit accepere in aliam eius causam propriam, atque ad hunc effectum laudatur interpellatio cum protestatione, tan- quam caerule, cum qua huiusmodi dubitas, seu incertitudi- tollatur, sed ubi constat moram debitoris fuisse causam præ- cisam & immediatam, tunc videtur causa extra controver- siam, & de quo nemo dubitat, quia vera deficit occasio di- bari.

Aut utrius dicta interpellatio, vel ejus remissio necessaria est per curia cambiorum, seu aliorum intercessorium, in quibus creditor agat de lucro, quia dicta interuria solventis in utilitate cedant, qualis est causus in dicta dec. 7. post Zucch. & in aliis super allegatis. Secus autem, ubi agitur de interesse damni emergentis, cuius restorationem creditoris a debito petat, quia scilicet ipse alii interuria solvere, quia tunc si constat de certa definitione, ita ut non urgat ratio incertitudinis, quod creditor pecuniam à debitor solvendam non effet erogatus in alios modis dubitas, seu incertitudi tollatur, sed ubi constat moram debitoris fuisse causam præcisam & immediatam, tunc videtur causa extra controver- siam, & de quo nemo dubitat, quia vera deficit occasio di- bari, bene in d. Aelina Cens. 15. Junii 1644. Cerro, de qua causa hoc, titulo dicitur.

Sed non erat iste casus noster, quem ita insinuare continebat, ut dignitatem, non tam iure causum est illam esse to debere judiciale & personale, sed suffici scientia quo- modocumque habita, etiam per præsumptiones & veritati- lidines probata, ut bene in Pifauen. pecun. coram Orthob. inter suas dec. 269. & clarus in eius confirmatoria 14. Junii 1652. coram Cello inter suas dec. 152. ubi in s. nec referi, optime advertitur, quod alius est scientiam esse præsumptam, II aliud autem scientiam veram probari præsumptionis & co- nictus, ideoque in dictis decisionibus firmatur suffici- citationes executas contra procuratorem, vel infinitem, ac etiam domi proper statutum disponens, quod citations fieri possunt domi.

In nostra vero facti specie videtur esse in terminis clá- citoribus, quam in allegatis decisionibus Pifauen. Tum quia ubi adeo obligatio Cameralis, de stylo pro illius executione sufficiunt citations domi. Tum etiam ob illarum pluralita- tem, ob quam satis probabile est id denievenis ad eius notitiam; Clarus vero ac evidenter ob obligationem uxoris cum decre- to judicis aliquippe solennitatis statutaris, ac stante lap- sum, temporis inter relaxacionem mandati ad instantiam creditoris & contractum, de quo agitur, dum enim ipso scivit non solvisse, arque a creditore molestias passus non est omnino di- cendum est scilicet solutionem factam per fidejussionem, porti- sim in loco parvo, in quo etiam minutamente habent spe- cies notiori, & quilibet scit, quanta ova faciant gallina- cuiusque, unde proprieitate huiusmodi scientia pro meo iudicio habete videbatur de indubibili.

Pon-

Ponderando etiam, quod ut liquet ex 2. dec. coram Rojas inter suas dec. 88. nro. 4. & seqq. obligatio uxoris fuit per viam transactionis, que proinde supponit item precedenter, quem probabilitet credendum est interestere, puta qui de jure exequi vellent bona viri, & uxori executioni se oponeat, ideoque dicta circumstantia videtur multum in proposito considerabilis, que ita respondendum censum, incrementum tamen est quid inde sequutum sit.

ADNOT. AD DISC. XXXIV.

DE intereste debito fideiussori, vel quod ille paup. est etiam sine interpellatione, agitur quandoque *substit. de Cred.* aetate scio juxta hie deducta pluries iurisdictio, & praesertim in Rota in Perusina Saliciana 28. Januarii & 21. Janii 1675. coram Rondinino; ubi allegatur illa dif.

PAPIEN. PECUNIARIA.

PRO MARCO ANTONIO MENOCHIO

CUM JOANNE BAPTISTA PETRAGRASSA,

Causa decisus per Rotam pro Petrograffi.

De transactione super usuris, An & quando attendatur in prejudicium ipsius transigentis; Et quid in prejudicium tertii; puta secundi creditoris opposentis creditoris anteriori extinctionem debiti cum imputatione usuruarum; Et aliqua de intereste damni emergentis.

S U M M A R I U M.

1. Falsi series,
2. Resolutio.
3. Utra dotalis non debentur soluto matrimonio etiam si matrimonii reliquias superfin.
4. De requisitis intereste damni emergentis.
5. In materia usuruarum non attendantur confessiones par-
6. Ubi usq. cantant in unam causam non possunt referri ad aliam.
7. Admittuntur in genere dicta conclusiones, de quibus nu-
- meris praecedentibus.
8. Confessio ubi est administrata attenduntur etiam in prohibi-
- tis confiteri, & in tertii prejudicium.
9. Tranfallo quando afficiat tertias iure proprio & inde-
- pendenter a transigente venientes, puta fidicommissa-
- rium, fideiuniorum, & finies.
10. De transactione super usuris quando valeat & prejudicet.
11. De difference inter remissione, & transfallionem in
- bac materia.
12. Quonodo in hac materia confessionis deferendum sit.
13. De conclusio de qua nro. 9. qua declaratur.
14. Subdeclaratio bns declarationis.
15. Falsum debitor praedicari eis creditoribus, vel f-
- ideiussoribus.
16. Quando dicatur transfallio inita bona fide.
17. Ad regulandum transactionem attendendum est tempus,
- & locum in quibus incausa est.
18. Interpellatio per intereste damni emergentis etiam pre-
- sumpiva, seu administrativa sufficit.

D I S C. XXXV.

Contracto matrimonio de anno 1633. inter Jacobum Franciscum Menochium, & Placidum Bencis cum dote per dicta Placidis frater constituta in libris 30. mill. Imprlibus, tunc solitus in rata libarum 12. mill. pro reliquis vero 18. mill. dilata solutione ad sexennium, cum conventione fructuum ad quinque pro centenario. Atque illuc ad biennium dissoluto matrimonio per mortem mulieris, supradictis filiis. De anno 1641. cum narrativa quod doctantes plures ac plures à Menochio interpellati sunt ad solutionem dicti residui, agnoscentes se frumentum, seu intercessorum debitos, illi dederunt in solutum quoddam effectus; De anno vero 1677. inter praefatas partes exortae fuerunt judiciale contoversiae, quoniam Menochio petenti dictum residuum doris 18. cum fructibus, seu intercessaris usque tunc decursus & non solitus, opponerebant doctantes prefati debiti extinctione cum usuris post dissolatum matrimonio solitus de jure in forte impetrando. Unde vigore statuti deventum est ad necessarium compromissum in duos Juritconsultos, etiam quibus per

triennium causa disputata, ex eorum consilio, inter dictos doctantes ac Marcum Antonium Menochium praefati Jacobi Francisci interim defuncti heredem deventum est ad transactionem, per quam creditor debitoribus remisit partem fortis redactam ad lib. 15. mill. ac etiam remisit notabilem partem fructuum, seu intercessorum, quadam parte promissa, & pro quibus omnibus debitoribus in se accollarent quemdam censum, quo dicti Menochii hereditas gravata erat. Quibus sequatis, cum in bonis dotantianis efformatus esset concurvus creditorum, inter quos Menochius, defumendo hypothecam a dicto anno 1633. primum locum occupabat, Joannes Baptista Petragrafa secundus creditor, excipiebat de dicti prioris debiti extinctione usuris solitus, sed ad faciem Menochii prodit in prima instantia sententia Ordinarii Papien, in gradu appellationis confirmata per A. C. Introductaque per appellationem causa in Rota coram Priori, datore dubio, *An & de cuius credito confitit ad effectum pralationis*, sub die 2. Martii 1668. prodit refutatio Petragrafa secundo creditori favorabilis, constare feliciter de ius credito ex confisiliis constitutione dots resolvit, quod per hanc partem non controverterebatur, illud vero Menochii esse extinctum cum fructibus, seu intercessis dotibus exactis post dissolatum matrimonio, ex quo tempore, juxta opinionem, in qua redit Rota & Curia Romana, certante ratione suppurationis operata matrimonialium, cui innixa est dispositio textus in cap. salubriter de usuris, atque resoluto titulo doris in purum creditum pecuniatum, nulli fructus, vel intercessus debentur, etiam si matrimonii reliquias superfin., non concurrentibus legitimis requirit intereste lucri cestantis, vel danni emergentis in quocumque debito indifferenter necessariis, ex deductis per Gratiā, discip. 47. Adden, ad Gregor. dec. 573. numer. 17. Rota dec. 91. post Fenzen, ad flum. dec. 94. post Merlin. de pignor. Romana fructuum datis 21. Aprilis 1651. Corro. & 15. Januarii 1652. Bichio, quartu secunda est impressa post Zuff. de legit. proc. dec. 14. Romana fructuum 15. Januarii 1660. & 14. Februarii 1661. Bevilaguia, quarum prima est post eundem Zuff. dec. 46. & habentur frequenter in sua materia, sub tit.

Ad motu vero ex hac parte deductum, quod confatetur de intereste damni emergentis ob motum debitorum per creditorum ab initio passi ex censu passivo, quo in eadem summa in forte, & ad eandem rationem in fructibus presumis fuit, cum dicta pecunia alias extinguendo, responsum fuit, quod juxta opinionem, quam, relecta sententia, quae tribuitur Rota, *conf. 104. lib. 4. sequitur Rota & Curia* juxta dec. Mohed. 2. de usuris, non sufficit docere de tali intereste passo in genere, nisi constet per protestationem, ac interpellationem de declaratione animi creditoris convertermi debitam pecuniam in illius debiti extinctionem, ita debitoris morsa fuerit causa praecisa & immediata danni, juxta ea que super haec conclusio habentur plures in praecedentibus deducta sunt. *praeferunt in Espana censu dis. 14. & plene deducunt in dicto.*

Atque ad hujus partis fundatum, quod de hac circumstantia constaret ex ipsa transactione, in qua transigentes fassili sunt, ac agnoverunt se per creditorum fuisse plures interpellatis pro solutione ad effectum extinguendi dictum censum, cuius intereste gorum damno cedere debet, ref. & pondetur, quod in materia usuraria partium confessionibus deferendum non est, sed veritas extimescas ac aliunde justificanda venit, ex deductis per Gratiā, *dis. 3. 15. n. 11. & seqq.* Rota dec. 69. num. 22. & seq. & decr. 307. num. 16. & seq. par. 9. rec. in dicta Romana fructuum datis 21. Aprilis 1651. coram Cerra, confirmata 15. Januarii 1652. coram Bichio, cum alii in dictis desuper edita, in qua praefatam consideratur, quod cum exactiones dictorum fructuum, seu usurarum caudent in causam fructuum dotalium, ita & huiusmodi causam expressam, ad aliam causam, seu titulum referri non poterant, juxta sententia in specie in *d. Romana fructuum datis coram Cerra*.

Resolutio mithi pro Menochio scribenti, restetendo etiam ad solam veritatem non placuit, non quidem ex defectu dictarum conclusionum, quas generaliter & in abstracto in suis causibus admittebant esse veras, tam circa eas antea cursum fructuum dotalium resultantium ex dispositione textus in cap. salubriter de usuris, soluto matrimonio, etiam si filii superfessent, quam circa specialem justificationem, quod morsa debitoris fuerit causa praecisa & immediata danni, quod ad causam expressam, ad aliam causam, seu titulum referri non poterant, juxta sententia in specie in *d. Romana fructuum datis coram Cerra*.

Pars I. De Usuris, & Intereste, Disc. XXXV.

transactionibus deferendum non esset juxta celebre, ac magistrale *con. 1520. Romanum passim receptum*, atque in hac materia confessionis habetur frequenter, *sub tit. de camb.* occasione solidationis & confessionum circa cambiorum realitatem, ac literatum, seu spaciiorum transfluxionem.

Verum mihi videbatur fallaciam consistere circa incongruum dictarum conclusionum applicationem ad casum controversiae, argue in non evacuatione nostrorum motivorum, dum non agebatur de simplici & voluntaria confessione, sed computorum solidatione ex privata conventione inter ipsos debitorem & creditoris sequita, sed de confessione facta per transactionem optima fide, pravia diuina lite, & cum auctoritate & consilio duorum arbitrorum, qui erant examini Juritconsulti, in primis etiam Magistris constituti, per etiam etiam si sit juxta eam formam, quasi ipse defiderant, neque sufficiat, ex recepto principio, quod prohibitus donare, vel remittere, est etiam prohibitus confiteri.

Quare ubi non agitur de solo prejudicio ipsius debitoris confessantis, seu transfigentis ejusque heredem, seu ab eo causam habentium, sed ad maxium est intereste, vel prejudicium tertii, excluding generaliter & indefinitè terminum remissionis, seu donationis, argue se restringendo ad illum transactionis, in eius vera & stricta significacione, super rebus scilicet deductis in liete, vel saltum sub timore litis caderibus, decipio pender a dicta distinctione bona, vel male fidei, juxta supradictos terminos transactionis inita per feudarium, emphyteutam, fidicommissarium, beneficiatum & similes. Et quod confectionem, procedendum videatur cum illis terminis, quos satis frequenter in foro habemus in materia doris confessantis, ut pura & simplex confessio, cuius veritatis aliunde administrata non sit, generaliter & indefinitè non prober, concurrentibus vero administratis, de quorum potestate & efficacia queratur, intrat distinctio, ac agatur de solo prejudicio confessantis ejusque heredem, seu alias ab eo causatum habentium ex post, vel potius de prejudicio tertii, ut primo casu minoris, & leviora sufficiant, in altero autem majora & ponderosa, & de qua recepta distinctione habetur p. 42. in *Anconiana* dicitur *dec. 82. 124. & 148. p. 10. rec.* & frequenter in sua materia, *sub tit. de dote*, cum similibus. Unde propriepe illa dicitur quod potius facti quam juris, certam ac uniformem regulam non recipiens, sed pro judicio prudenti arbitrio ex singulorum casuum particularibus circumstantias decidenda.

Et secundo, quod licet regulariter transactio non officiat tertium iure suo, & ex persona propria veniente independente a transigente juxta regulam textus in *l. Imperator. ff. ad T. Trebel.* de quo pto alios ab eo latissime collectos Caffil. 8. tom. contrav. cap. 36. f. 2. Nihilominus quoties transactio quoque prohibita non est, ut contingit in feidis utriusque Sicilia per Constitutionem incipientem, *Constitutionem Di- yameorae*, ut advertitur in *Camerino*, *cavtorum, sub tit. de fe- fed. dec. 49.* vel quod ita regions moribus & stylis receptum sit, ut in majoribus Hispaniarum supponitur per Caffil. 8. cap. 26. tunc opinione, in qua praefatim resider Rota & Curia, ex iis, quae frequenter habentur, *sub tit. de fideicom.* & sub altero de *emphyt.* ac etiam in *Camerino*. *sub tit. de fidei- com. dec. 49.* rotum pender a qualitate bona, vel male fidei, ita ut hodie in foro sit questionis potius facti & applicationis, quam juris; Si enim non collusivae & male fidei ad colorandam voluntariam prohibitam alienationem sub hoc pallio, sed finis & bona fide tanguam per prudentem parfamilies transacta est, tunc afficit etiam tertios independenter & ex persona propria venientes; Bonae autem, vel male fidei inspecio pender a probabiliti, vel improbabili dubitate futuri eventus litis, ita ut distinguendo, carceris antiquioribus rebus, habetur in *Romana successio de Comitibus* 26. Junii 1647. & 26. Junii 1648. coram Ghiblerio decr. 44. & 48. post Confal. ad Perg. apud Celf. dec. 10. n. 3. & seqq. *Romanam donationis* 13. Martii 1665. coram Bevilaguia, & Iapici locis citatis.

Et in specialibus terminis usurarum praefertim decur sarum, ita ut convenienter non habeat tractum successivum, neque continetur, quoties non confat transactio vocabulum esse colonizationem, sive involuntariam arque de evitanda suffocatione, quam pro restituitione debiti pati potest, ut super transfigi posse, quinimum & remitti, est communis sensus *C. de tacit. lib. 26. tit. 5. n. 5. Lupus de usuris comment. 4. 8. 4. in princ. & comment. 5. n. 5. Surd. de alim. tit. 8. priv. 29. n. 10. & 11. Leotar. 9. 99. n. 20. & 21. Rota dec. 38. p. 5. rec. & lacus in Savonen. pecunaria 19. Novembris 1668. coram Albergato. Denique *volumen* est, quae decisio habetur examinata supra in eadem Savonen. *disc. 12.**

Eft bene verum, quod DD. hanc materiam confundere videntur, promiscue usurpando vocabulum transactio, ac illud remissionis & donationis, desiderando perinde, ut id sponse & liberte fiat, quodque creditor a principio non habet de hominodi donatione, cum alius consideratione late deditus peccat. Tum quia donation, seu remissio, habetur in hac materia agendi cum solo eo, qui est principaliter interessatus, quae cum pertinet causa defenso in *Conversan. & Tirofona*. *Sub tit. de jurisdic.* disc. 2. & 22. Quemadmodum igitur si iste creditor coram arbitrio aut alio judice prosecutus esset causam, & obtinuerit sententiam transactio-

etiam in iudicatum exequitione demandandum, non dubitatur, data illius justitia & validitate, eam aificere principalem condamnati creditores posteriores, admittendos solum ad allegandam collusioneum, vel injuriam, non autem nullitatem, ex quo ipsi evocati non essent, Ita patier in transactione, qua species rei judicata dicitur, ejusque jure censenda est. Id etiam ad evidentiā comprobante, tam communī uia, quā necessitate commercii, quoniam alias nūquā solidationē computorū, ac lūtrū compositiones fieri possent, dum impossibilē est certificari, an quis habeat creditores necne, idēque sufficere debet, quod sit in statu integrō, atque liberam habeat suorum bonorum administrationē.

Igitur totum pender ex facto ejusque circumstantiis, ex quibus prudentis iudicis arbitrio videndum est, an id sinecū, & bōna fide initum sit, vel ē contra. In hac autem facti specie mihi videbatur claram eis bonam fidem, ac sinceritatem, dum id non ex sola privata partium conventione sequuntur fūrū, sed ex opera & consilio qualificatorum & sapientum arbitrorum, coram quibus per triennium causa ventilata erat, atque ob difficultates non determinata, quod in specie concordie initia de conflito & opera aliquis Auditoris Rot. & vel alterius qualificata per nos adverterit in supra allegata Romana successione de Consibus coram Ghislario, & in Romana successione de Consibus coram Bevilacqua, & similibus.

De probabili autem ratione dubitandi, seu probabili praetensione creditoris, clare quoque confare videbatur, dum aderat primordium veritatis, quod ipse fecisset creditor gravatus est censu passivo, quod solvaret fructus ad eandem rationem, & sic aderat interesse damni emergentis. Nil obstante, quod iuxta opinionem, quam sequitur Rota & Curia, id solum non sufficit, nisi etiam concutat interpellatio, seu alia certa definitio, per quam constaret moras debitoris fusile causam proximam & immediatam dñm juxta firmata in hujus causa decisione: Quoniam lis non agebatur in Curia Romana, sed in Civitate Mediolani, seu Papiae, ante inter laicos, idēque videndum est, quae opinio ibi tenetur, præsumt per judices, & an eis magis placet opino Ruini, quam in puncto juris probabilitē eius credit doctilissimus Leorat. q.75. n.10. & seqq. Prout neque absolutum est soluto matrimonio, ubi præsternit super fundi filii, fructus dotales non debet, quoniam plerique tenent contrarium, & in aliis partibus hoc opinio ei recepta, ut in Arianen. & in aliis, sub ita de dote. Igitur proce-dendum non est cum opinib⁹ Rota & Curia, sed cum loci, in quo litigatur, ut adverterit in Neapolitana hereditatis, sub ita de dote.

Ad subliniendam enim transactionem non attenditur rempus, vel locus litis, quae agitur de præfenti, & quae opinio nunc remaneat, sed quid teneretur de tempore, qui initia est, ut adverterit apud Orthob. dec. 25. n.12. cum leg. Inst. predicis. Junii 1653. Albertina, Calagur, decimuarum Sancti Alfonsi. Junii 1661. Cero & in aliis.

Et nihilominus ibi etiam dicta altera opinio tenenda esset, opus non est, quod de interpellatione constet judicialiter, seu sub certa forma, cum etiam præsumpta & administrativa sufficiat, ut habetur dec. 15. p.4. recent. tom. 2. Quodque illa interveniens, non solum iustificatur ex agnatione facti in ipsa transactione, sed etiam ex verisimilitudine, quod fecisset creditor pars debiti usūrariū, id alia ratiō non permittit, dum ita poterat se liberasse, ac etiam stante obsecravita præcedentes interpellationes usque ab anno 1641. quodque arbitri, viti probi & integri, coram quibus causa per triennium ventilata erat, non permisit, huiusmodi mendacem, & fraudulentam assertione fieri; nisi constituisse de hac veritate, quae etiam extrajudicitaliter etiis nonreferebat, dum præcisa tali iudicata ligati non erant in procedendo; Accidente etiam cessatione cause simulandi, ac inversim illud in, quod debitoris ita suum factare voluerint cum penitus extraneo, quae omnia insimul & unitim confidet, cum consueta regula, nū singula quenan profuit & hanc veritatem nimis in claris posere videbantur.

ADNOT. AD DISC. XXXV.

A Dnotatum supra, d. disc. 12. in materia transactionis.

Card. de Luca, Lib. V.

ROMANA SPONSIONIS PRO MAURITIO CUM HÆREDIBUS JULII.

Casus disputatus coram A.C. & in Signatura postea concordatus.

An dicatur usūrarius contractus, per quem dentur bona, sub obligatione solvendi, eorum valorem in duplo, seu alia excessivè quando emptor uxori duxerit, seu aliquam dignitatem obtinuerit quodque alias ad nihil tenetur; Et quatenus ex contractu non sit usūrarius, An & quando ex alia ratione sit infectus, & prohibitus, Et generaliter de materia sponsionis.

S U M M A R I U M.

1. Fatti series.
2. De validitate contractus, per quem res cariori prelio solvi debeat, vel summa data cum excessu reficiat pro quando emptor, vel usūrarius uxorem duxerit.
3. Distinguntur inspectiones.
4. Cum quibus terminis Morales tractent hanc materiam.
5. Impugnat hinc via, & de invaliditate conventionis luci ratione periculi ad terminos text. cap. naviganti, & incidenter de societate offici.
6. Quod veri & proprii termini istius contractus sint illi sponsionis.
7. Quando talis contractus sit licitus, vel illicitus.
8. Etiam acceduntibus conditionibus illicitis ac insufficientibus actuum, non tamen contractus dicitur usūrarius.
9. De invaliditate conditionis inducentis viabilitatem, sive impedientis libertatem matrimonii.
10. Declaratur quando id procedit, & de ratione ob quam sponsio sub conditione futuri matrimonii subfinetur.
11. De circumstantiis ex quibus reficiat leso.
12. De circumstantiis ex quibus reficiat leso.
13. De circumstantiis ex quibus reficiat leso.
14. Quomodo hic contractus debet moderari.

D I S C. XXXVI.

M Auritus post explectam adolescentiam per mortem patris effectus fuit iuris iunctus in eis domo, ac posse for pinguis fideicommissi avitū fūrū 100. mil. & ultra cum reciprocis ad favora alterius filii testatoris, ejusque descendentiū juxta fæsem, si in Romana legitima sub fæse, d. disc. 15. p.4. recent. tom. 2. Quodque illa intervenerit, non solum iustificatur ex agnatione facti in ipsa transactione, sed etiam ex verisimilitudine, quod fecisset creditor pars debiti usūrariū, id alia ratiō non permittit, dum ita poterat se liberasse, ac etiam stante obsecravita præcedentes interpellationes usque ab anno 1641. quodque arbitri, viti probi & integri, coram quibus causa per triennium ventilata erat, non permisit, huiusmodi mendacem, & fraudulentam assertione fieri; nisi constituisse de hac veritate, quae etiam extrajudicitaliter etiis nonreferebat, dum præcisa tali iudicata ligati non erant in procedendo; Accidente etiam cessatione cause simulandi, ac inversim illud in, quod debitoris ita suum factare voluerint cum penitus extraneo, quae omnia insimul & unitim confidet, cum consueta regula, nū singula quenan profuit & hanc veritatem nimis in claris posere videbantur.

Contrairement in hac facti specie dicebam ego scribens pro debitore, probabilis videri; Ad quod dignoscendum, pro

Pars I. De Usuris, & Interesse, Disc. XXXVI.

tollendis equivocis, duas constituebam inspectiones, Unam super qualitate usūrariū, seua alia infestatione dicti contractus in genere, ac ita simpliciter & abstracte considerari. Et alteram, posito quod generaliter, & in abstracto talis defensus live inspectio in hac specie contrahendi non adesse, an ob quadam particulates & alterativas circumstantias censensus effet usūrarius, seu alias invalidus, vel falsoz latifus, quod quod iustitiam reducendus esset.

Quoad primā, licet Morales istam materiam tractare

foleant cum terminis generalibus periculi, cuius ratione hinc citum esse credunt de aliquo lucro pacifici, eis iis, quae ad materiam text. in cap. noviganti. de us. habent supra in Romana nauicis fœderis, d. disc. 3. adeo supponant mutuum verum, vel interpretativum, quo tamē non obstante admittunt pactum accessionis. Quod etiam cum niūm fore levī minervia, & cum principis periculis habetur apud Rot. Genen. dec. 108. cum qua simpliciter pertransit Scaccia loc. cit., in cuius decisionis casu mutuato dederat minor summan pecunie numerata, receptus majorem purificata conditione, & sic accedebat mutuum verum; Quod etiam supponit per Azorium loco citato, ubi exemplificat de mutuante centum, stipulante defixitatione bis centum. Alique, ut præstertim Megala procedant cum terminis ventionis facta cariori prelio, ob illius dilatam solutionem, ex quo resultat usura, istam non respiciunt, sed potius in iustitiam, & lassitudinem, vel turpitudinem, aut alias rem illicitam extra materiam usūrariū.

Quo vero ad secundam infestationem magis particularē, seu individuum; Scriptis tanquam Advocatus deducbam infestationem contractus ob impedimentum exinde resultans libertati matrimonii, quoniam ita non emptor cogitat summa adeo excessivam solvere, terribili posset à matrimonio contrahendo, quamvis ita agendo tales voluntarem, ac propositus haberet, idēque remanet conditione infesta, ex terminis text. in gemma, de sponsibus in tract. de mercatura, p. 4. n. 4. & Santener. eod. tract. p. 2. n. 4. Velatione videtur juxta terminostex, in l. 2. C. de indic. videtur sollem. cum tale. & rescriptu p. 2. aliis & arbitriis, ff. de condit. & demonstr. cum concord. per Sanchez de marina lib. 1. disp. 3. lat. Altograd. conf. 77. lib. 2. ubi ad la. letatē concordantes.

Attamen illi non videntur veri & proprii termini materiali, dicitis enim terminis attinetis, quicquid sit in foro interno, de quo virorum fororum non est agere, in foro exteriori non ista Molinum opinio, ut ratione periculi licet de lucro pacifici, ut potest contraria dispositio extrepe factorum canonum in cap. naviganti. de us. recipienda non videatur ut latius probatum est in d. Romana nauicis fœderis, d. disc. 3. & aliis, quia prætextus periculi non debet reddere licetum thūrum usūrariū, illudque vellecum cum pacto accessionis, ut ceteris relatis habetur etiam apud Leorat. d. q. 23. n. fin. ac etiam duobus n. precedentibus; Et quamvis aliqui in hoc se decipiunt cum terminis societatis officiorum, in ejus contractu habemunt propositionem, quod non substituatur, nisi ubi adeo periculum, quasi quod istud sit causa illius validitatis. Attamen hoc est equivoicum, quoniam periculum ibi consideratur accessorio & consequitivum, ut in materia sub it. de societ. offic. d. disc. 17.

Prout extremis, ac debiles videntur rationes, ex quibus istum contractum subfinire conatur Thes. jun. d. q. 14. quoniam licet aliquog̃ generaliter dicitur s. C. Attamen ibi hunc articulum fati debili modo tractare videtur eum quibusdam sūs plus meditationibus, ita ut videtur a se ipso diversus; Et si attentis dicitis authoritatibus, sū fondamentis, cum quibus ipsa procedure, in sensu etiam veritatis, dicebant per usūrariū infestationis potius respondendum esse, quod ea que forum externum concernunt.

Ex illa ratione obfervabam istam contrahendi speiem, quies alia circumstantia alterativa non concurredit, licet videti, quia scilicet nullum contrahi videatur mutuum verum, vel interpretativum, dum initio diversus contractus empirionis & venditionis, atque iste non esse neque per se & per se, sed conditionalis, quia si casus daret impotens in fātū biennium decedere, sive deinde ad factos Ordines ascendiens, runc res remanet inempta, & resoluta contrafūtū retenetur solum emptor ad ipso honorum restitucionem absque aliquo ejus danno; sed potius cum utilitate ob commodity utrius interior reportatur; Quatenus vero dicta conditione rotativa non contingat, tunc vere & propriè dicitur contractus sponsionis, qui non accedit circumstantia alterativa in illo corrumpentibus, ac facientibus transire in mutuum interpretativum, sive quae alia conditiones illum illicitum reddant, non est in jure prohibitus, ut de sponsionem contractu Decius celesti. conf. 115. Franc. dec. 113. ubi adder. Magon. dec. Floren. 8. & cateri apud Rocum notabil. p. 2. vol. conf. de aſſeu. n. 269. & seqq. Atque docet quotidiana praxis sponsionis, quae sunt inter bellantia factionibus, vel benevolos super eventu obſidios alius civitatis, vel fortalitii, nec non super extractionem officialium Senatus Januensis cum similibus, de quibus non semel sub it. de credito, vel sub altero de contractibus in genere, atque ad instar ementis iacturam retis, seu fructuum venationis cum similibus.

Quare dictio super hujusmodi sponsionum validitatem, vel infestationem pender quālitate, vel circumstantia cum qua illa est vefita, an sit de jure licita, vel illicita, seu a consuetudine neque implicitam turpitudinem, ita sub hoc pallio velata. Ut exempli gratia, sunt sponsiones, que sunt super

Credebam, tamen contractum non debere sustinere ratione inqualitatis, ac magna & enormissima lassitatis, quae ubi est talis, quod redolat dolum præsumptum, non solum locum aperit reflectioni, juxta terminos textus in l. 2. Cod. de res. cind. vendit. fed etiam caſat nullitatem, ex deducit per Fontanell. dec. 64. cum pluribus sequentibus, ubi careri, Rota in Romana transactione 19. Decembris 1569.

Et 19. Aprilis 1660. coram Vespasio, & habetur plures sub it. de empione, & venditione, & aliis. Unde propterea ut supra dictum est, omnes tam Jutitæ, quam Morales in hoc concordant, a pretium debet esse periculo, seu inerter aleg proportionatum.

Læsio autem plausum enormissima videbatur evidens, cum agerent de notabili excessu longe ultra dimidium, & quod magis est, ob dictum pactum, ut in casu mortis infra biennium, vel in casu infestationis vita Ecclesiastice capitale effet salvum, atque ipsa bona restituſt debentur. Cum enim ageretur de juvene inexperto, feret in adolescentia adhuc existente, sed divite cum adeo pingui, & qualificato fideliter commisso ad favorem ejus transversalium in casu mortis obſidios alii, utique attenta qualitate Civitatis, ac Principatus, ad breve tempus in magis adulta atate constitutus, unum de duobus statibus probabiliter electurus erat, vel illum matrimonii, vel illum Praelature, & Status Ecclesiastici, probabilis autem primum, cum effet unicus, nisi de proximo mors contingat, ut ob primas juventus fures frequenter contingere solet, & idēque carus & prudens venditor, ita in tuto se posuit reportando magnum lucrum sub specie periculi verisimiliter non contingibili, dum in

E capa

dec. 113. ubi adder. Magon. dec. Floren. 8. & cateri apud Rocum notabil. p. 2. vol. conf. de aſſeu. n. 269. & seqq. Atque docet quotidiana praxis sponsionis, quae sunt inter bellantia factionibus, vel benevolos super eventu obſidios alius civitatis, vel fortalitii, nec non super extractionem officialium Senatus Januensis cum similibus, de quibus non semel sub it. de credito, vel sub altero de contractibus in genere, atque ad instar ementis iacturam retis, seu fructuum venationis cum similibus.

Quare dictio super hujusmodi sponsionum validitatem, vel infestationem pender quālitate, vel circumstantia cum qua illa est vefita, an sit de jure licita, vel illicita, seu a consuetudine neque implicitam turpitudinem, ita sub hoc pallio velata. Ut exempli gratia, sunt sponsiones, que sunt super

Credebam, tamen contractum non debere sustinere ratione inqualitatis, ac magna & enormissima lassitatis, quae ubi est talis, quod redolat dolum præsumptum, non solum locum aperit reflectioni, juxta terminos textus in l. 2. Cod. de res. cind. vendit. fed etiam caſat nullitatem, ex deducit per Fontanell. dec. 64. cum pluribus sequentibus, ubi careri, Rota in Romana transactione 19. Decembris 1569.

Et 19. Aprilis 1660. coram Vespasio, & habetur plures sub it. de empione, & venditione, & aliis. Unde propterea ut supra dictum est, omnes tam Jutitæ, quam Morales in hoc concordant, a pretium debet esse periculo, seu inerter aleg proportionatum.

Læsio autem plausum enormissima videbatur evidens, cum agerent de notabili excessu longe ultra dimidium, & quod magis est, ob dictum pactum, ut in casu mortis infra biennium, vel in casu infestationis vita Ecclesiastice capitale effet salvum, atque ipsa bona restituſt debentur. Cum enim ageretur de juvene inexperto, feret in adolescentia adhuc existente, sed divite cum adeo pingui, & qualificato fideliter commisso ad favorem ejus transversalium in casu mortis obſidios alii, utique attenta qualitate Civitatis, ac Principatus, ad breve tempus in magis adulta atate constitutus, unum de duobus statibus probabiliter electurus erat, vel illum matrimonii, vel illum Praelature, & Status Ecclesiastici, probabilis autem primum, cum effet unicus, nisi de proximo mors contingat, ut ob primas juventus fures frequenter contingere solet, & idēque carus & prudens venditor, ita in tuto se posuit reportando magnum lucrum sub specie periculi verisimiliter non contingibili, dum in

E capa

cau brevis mortis, vel assumptionis vita clericalis ipsum capitale remanebat salvum. Et sic excessus non erat pretium proportionatum eventualitatis. Accedente etiam circumstantia gratis, hujusmodi imprudentis & circumventionibus subiecta, nec non mortis patris de recenti sequuta, quæ circumstantiae bene ponderantur per Thesaurum, dīg. 14. Atque ex his potius, quam ex illis difficultatibus, quas in hac materia ponderant scribentes, ubi suprà, credebam moderationem hujus contractus locum esse debere cum condemnatione emptoris ad justum bonorum proportionatum illi periculi, cui vindictori interfici subjicerat ea jura valuatione peritorum iudicio, atrent tempore contractus, sed hoc unum est, quod non videbantur cadere termini usus.

ANNOT. AD DISC. XXXVI.

A Gitur in hoc disc. de materia sponsonis, de qua disc. 47. & 48. de alien. & contract. probis. & fore in aliis ead. tit. & in hoc tit. & incidenter disc. III. u. 5. de Cred. & alibi.

R O M A N A P E C U N I A R I A
PRO JO. MARIA SORRISO
CUM PP. BARNABITIS S. CAROLI
AD CATENARIOS.

Casus varie resolutus, & pender.

An ille, cum eius opera, & pecunia aedificium, vel aliud opus construitur, convenire possit cum aedificii Domino de fructibus recompensati. Et quid ubi Dominus aedificii, vel operis pro illo construendo fruget alia distractur bona, vel nra fructifera.

S U M M A R I U M.

1. Facti series causa resolutionibus.
2. De dispositio*n*e*juri* civilis deferente*u*l*uris* fabro, vel alteri, qui uile negotium pro aligerat.
3. De dicti *juri* correctione per *jus canonicum*.
4. De materia tex. in l. curabit. C. action. empti super fructibus recompensati. & n. 14.
5. Ibi fructus recompensati non debentur pre ore infra*l*ifera.
6. In materia *u*l*urarum*, attenduntur intercess*e*redit*o* creditoris, non autem debitoris.
7. De resolutione Rota, & de auctoritatibus, quibus in*ni*x*a*ff*e*.
8. De aliis circa doctrinam speciales, & n. 12.
9. De iputatione *u*l*urarum* in formam ipso sure, non autem per conditionem indebiti.
10. Resolutioni non placet.
11. Examinan*u*ntur auctoritates, quibus est innixa.
12. De eadem, de quo, n. 8.
13. De legibus civilibus in hac, vel simili materia spirituali, ab aliis per *jus canonicum*, ad quid attendi debent, & sine operativa.
14. Derivatione dicti text. in l. curabit, & quomodo ut dispositio*n* ascendenda, & de aliis legioni, iudicibus in materia spiritualibus.
15. Derivatione fatu*n*e*u*l*uris* deum decernendi intercess*e*redit*o* luci cel*an*is, etiam sine peciali justificatione requisitorum Castrensis.
16. A lege positiva inferre licet ad padum, & conventionem.
17. Quibus si ex*re*ma, vel requisita *u*l*ura*.
18. De circumstantiis exclu*n*entibus *u*l*uram*.
19. Ad debitor etiam pecc*o* factendo contrahat *u*l*urum*.
20. De excusationibus creditoris, & de ejus bona fide.
21. De conclusione, quod in *u*l*uris* non ex*re*ct*u*l*uris* bona fides, quoniam intellectus.
22. Quod melioranti debet*u*l*uris* fructus melioram*en*torum,
23. De inconvenientibus, quando procedatur cum generalitatibus, & quomodo in materia sit procedendum.

D I S C. XXXVII.

EXistentibus Clericis Regularibus Congregationis S. Pauli decollati Ecclesia S. Caroli ad Catenarios, debitoribus Jo. Mariae fabri murali pro diversis edificiis constructis in officinis Ecclesie, & in ipsi domo notabilis summa, cum pro ista fabrica facienda cum Apolitica licentia destinarentur.

Pars I. De Usuris, & Interesse, Disc. XXXVII.

Cum his itaque generalitatis processum suum in decisione desuper edita, cuius potissimum fundamentum pro contenti ityro fuit authoritas ejusdem Rotæ, Bich. dec. 46. n. 42. & 43. reportis, dec. 6. p. num. rec. cum qua etiam pertransit dec. 32. n. 4. & seqq. p. 12. & in dicta Romana fabricorum Maribjo, dum in iis omnibus agitur præcise, & punctualiter de consimili credito fabri murali pro constructione adiici.

Modernus etenim stylus docet, quod ubi habeantur auctoritates, quæ in litera speciales sint, & individuæ, cum caca fiducia attenduntur, atque discursus, & distinctiones, quæ de super fuit super earum insufficiens, vel super congrua, vel incongrua applicationes, ut sapientius infinitu*m*is, & repertorius Advocatorum tactio*n*ia, & acumina.

Positum autem, quod hujusmodi fructus, vel accessiones non debentur, hinc in decisione inferunt ad alias generalitates, nempe quod in hac usuraria materia Pactum conventionis in nulla habenda venit consideratione, cum ipsa non possit reddere licitas iuras intrinsecas malas, & illicitas. Et quod, quicquid aliqui teneantur super usurarum solitarum repetitione facienda in actione ordinaria condicione indebiti, Rota & Curia inconcusa figurant contraria opiniones, ut ea facienda veniat legis ministerio, ipso iure per imputacionem in formam, ita fingendo, vel presumendo debitoris voluntatem, solvens singulis annis, vel temporibus, commodius fortè principalem sub nomine, vel colore fructuum, vel usurarum, ad evitandam formidatam creditoris suffocationem, ne scilicet alias irritari, item iuxta Evangelicum oraculum ponat sub tortoribus, atque cogat ad restituendam fortis, iusta firmata apud Bich. dec. 72. reporta dec. 69. p. 9. rec. & frequenter in praecedentibus allegata & praesertim supra, dec. 12. & in decisio*n*ibus in causa editis.

Reflexendo autem ad veritatem, probabilior vi a est refutatio*n*is iudicis prima instantia, quem quoque reparavit Signatura referendum de clausula *pro presu*m*acio*n**.

Et per consequens potestor resolutio*n*is non placit. Non quidem ex fallaci praemissum generalitatem, seu conclusiōnem quas in suis causibus pro etiis respectivæ circumstantiis vras esse admittēbam, utpote à me quoque plures in praecedentibus firmatas, sed ex fallacia applicationis, ad quam hodie revera omnes rationes, caruque decisiones restringuntur.

Examinando itaque causam controversias prius per authoritates, cum quibus Rota deciso procedit, deinde vero per rationes, & discursus. Moderna deciso in *Romanâ Fabricâ coram Maribjo* ex traxa videbatur à cau præsentis controvergia, dum in ea facti specie nulla aderat conventione, neque accedebant illi circumstantiae, quæ in praesenti, ut infra accedunt, sed faber prætendebat iuras ex sola dispositione *juri* civilis in dicta l. 2. Cod. lata, cum concordabat de quibus supra. Prout etiam in causa dec. Bich. 46. alias dec. 6. p. 11. rec. neque aliqua aderat conventione, minusque accedebant infrafractio*n*e circumstantiae. Quinim neque agebatur de usuri solatis ab ipso principaliter debitor, sed agebatur de tertio, qui submittendo in justabili, à quo cessionem reportaverat, ut in possessione rei se fueretur, respete volebatios creditores, etiam pro hujusmodi fructibus, vel usuris, & sic pariter in causa longe diversam habente rationem, atque diversum effectum.

At quo in dec. 32. p. 12. rec. non agitur de puncto in universum, dum hic articulus nullatenus cedebat sub dispensatione, sed solum incidenter refutat id quod dicitur in allata decisione Bichi, & idcoque omnes præmissæ auctoritates revera proposita extra*n* remantur à causa.

Hinc proinde semper major dignoscitur nostrorum temporum abusus, ac depoloranda miseria in hac legali facultate, attendendi auctoritates in sola litera, non reflectendo; an maturè, & principaliter, vel incidenter, sive ad alium effectum loquuntur, neque ponderando causum, eorumque circumstantiarum diversitatem, opinando quod sunt punctualiter eo quia loquerentur de fabro murali creditore, ex causa constructi operis, quo nolabsit*u*l*uris*, vel ineptius.

Afflumente vero alteram partem discursivam, seu ratio*n*ativam. Quatenus pertinet ad prædictatum legum ciuium*l*am*u*l*uris* correctionem per *jus canonicum*, quodque propter ea nlatentes attenduntur sint in ratione auctorizativa, quia nempe ex earum sola dispositione debent esse licita illæ iuris, quas certum est, quod statuta juris canonici dispositio*n*e, vel declaratione efficit illicitas, quia nempe ageretur de mutuo vero, vel interpretativa, pro quo sine alio titulo iuris*l*am*u*l*uris* exig*o* possent. Benè tamen dicimus illas attendi debere pro auctoritate, vel doctrina magistrali, ut advertitur supra, dec. 18. & alibi pluries.

Non videtur enim quid prohibeat, quin illa formalitas, quæ in Curia tanquam species iudicis*l*am*u*l*uris* soleat, fu*r* per justificatione discorum requiratur, interpellationis scilicet, & attestations proxeneta super prompti occasio*n*ibus,

nibus, possit justificari per equipollens, & per agnitionem ipsorum principium, quoties agnitus sit iusta, verisimili, & administrata, cum ista non sit forma, ita praescribitur, ut non admittat equipollens. Ideoque ista remanent merae leguleiae superstitiones ad iustar. cuiuscumque alterius confessionis administrata in prohibitis ex deductis disc. 159.

de Dore, cum similibus.

Usus namque constituit in depravata intentione fonsatoris exigendi accessiones pro mutuo illius pecunia, quam aliter intrudieram, & octoam retinuerat, ac etiam in suffocatione debitoris, qui invitus & coactus, ex illa vi pressumta, & interpretaria, quam lex praecepit, promitterat dico disc. 17, & in aliis pluribus.

Attamen id cum duplicitate intelligendum venit, ut in supracitato 21 dico disc. 17, & in aliis pluribus adverteatur. Primum nempe, ubi agatur de jure cetero, &claro, alecto ignorantia de facilis tolli, seu vinci potuisse, confundere vitios peritos in Canonibus, & diminutione sui patrimonii. Ac proinde, quando non potest predicata ratione refutantur a qualitate Religiosorum contabentur, ac etiam quia in ignorantiam habuit Judge prima instantia Prelatus doctus, nimirumque in foto vestitus, & in judicando magna existimationis, ac eriam Ego, & alio pro eo Scribentes etiam in sensu veritatis; Vel quod si veritas est in contraria. Attamen id nimirum dubia, & obscura, adeo ut etiam Sapientes, & petiti illam ignorantiam, igitur multo magis simplex, & idiota Faber.

Et secundo concludit procedit ad effectum, & in eas, in quo ille, qui allegat ignorantiam juris, contendat de lucro captando, quod ex illa reportare volit, ut verisimiliter dicetur, quando ageretur de accessionibus inexacts, & aliquenius deploratis fonsatoris animis, cum ipse non esset camporum, & negotiorum, qui huic pecuniarum negotiationi dedicatus esset, dum erat faber, & fuerit id quod cum suo labore, & industria in singulis annis deducit ex operis excedere, vel in loca montium.

Attenet videtur omnia illa extrema, quae fonsi inducuntur. Attamen sicutum persona creditoris confusa verisimili deploratis fonsatoris animis, cum ipse non esset camporum, & negotiorum, qui huic pecuniarum negotiationi dedicatus esset, dum erat faber, & fuerit id quod cum suo labore, & industria in singulis annis deducit ex operis excedere, vel in loca montium.

Attenet videtur omnia illa extrema, quae fonsi inducuntur.

Minus in debito considerari poterat jauctor in re propria, cum in iusta locupletatione fonsatoris, dum huic fiducijs destinata fuerant hac loca montium; et eatus promisit non vendita, quatenus temporum conditio exigeret aliam moram, propter opportunitatem, adeo dilato concessi fuerit in meram gratiam, & utilitatem debitoris affigere voluntis, qui alias non percipiebat, horum fructus, ita moderatos, quibus contentus fuit creditor, qui si deploratis habuisset intentionem, tunc urgere, arque suffocare potuerit, ut ita pro minore pretio ipse in loca emeret. Bonae fidei, ac sinceritatis argumento quoque refutantur a dicta dicta actus publicus, & palam ita gesti iusta ponderationes, & deploratis supra disc. 17, & in aliis pluribus.

Debitoris item quantitatem nimirum considerabiliter esse advertebam ad creditoris bonam fidem inducendam, vel confirmandam. Agebat etenim de Collegio constituto ex notabilibus numero Clericorum Regularium nimirum qualificatiorum, tam ratione naturalium, quam etiam doctrinae, & probitatis, & quorum pecuniae institutum est vacanti confessionibus sacramentalibus, sicutque exercitus per literibus ad salutem animarum, & peccata vita. Cum tamen usura ita sit crimen peccatum in mutuante, ut in mutuariato, quoties illum a peccato excusabilem non reddat, illa praescribitur, vel moralis necessitas, quam inducat sufficiatio, in hac facti specie non verificabilis, dum agebat de opere voluntario, & ad maiorem ornatum, vel perfectionem Ecclesie, & domus regularis circa aliquam necessitatem, ac proinde illiteratus artifex nullatorum, huic modi subtillitatem, seu verius superstitionis callens, cum optimis fide, iustaque credibilitate opinari potuit, quod contractus estet licitus, cum improbabile omnino esset, ut alio modo docti, & religiosi, regulares, ac spiritualiter viram profantes, & qui omnia in sacculo reliquerunt, ut Christum Apostolorum more frequentur, illiciunt & peccatum inofum contrahere facere voluerint, atque ad eum inducere virum simplicem, & idiota, qui si cum privato seculari initurus fuisset, arque timotatissime conscientias esset, ipsorum desuper adhibuerit, atque sequutas esset consilium.

Hinc proinde intrare ad verberabilem dilemmam, quod aut isti Religiosi periti in Theologia moralis, ac etiam in Canonibus credebant contractum esse licitum, Aut non; Si credebant, ergo multo magis id iuste credere potuit vir idiota, & artifex, ac propterea quamvis credulitas detergeretur errora, attamen dici meretur iusta ignorantia juris valde dubius, assimilanda ignorantia facti, quae excusat a fructibus perceptis, & consumptis juxta ponderationes, de quibus supra,

disc. 17, & in aliis pluribus. Et si non credebant, tunc ita esse dicentur in dolo manifesto, & in deceptio*n*i*v*is*s* simplici, qui coram fidem iusti sequitur est, & per consequens quod documque dicitur, semper imputatio hujusmodi fructuum nimium irrationalis remanet, atque speciem iniuriantis redit.

Et quamvis vera sit propositio quod in materia usuraria fonsatoris exigendi accessiones pro mutuo illius pecunia, quam aliter intrudieram, & octoam retinuerat, ac etiam in suffocatione debitoris, qui invitus & coactus, ex illa vi pressumta, & interpretaria, quam lex praecepit, promitterat, vel solvatis, quod alia non esset solutus, & non habeat in animo solvendi, quoque has solutio*n*is sibi cauter dampnus, & diminutione sui patrimonii. Ac proinde, quando non potest predicata ratione refutantur a qualitate Religiosorum contabentur, ac etiam quia in ignorantiam habuit Judge prima instantia Prelatus doctus, nimirumque in foto vestitus, & in judicando magna existimationis, ac eriam Ego, & alio pro eo Scribentes etiam in sensu veritatis; Vel quod si veritas est in contraria. Attamen id nimirum dubia, & obscura, adeo ut etiam Sapientes, & petiti illam ignorantiam, igitur multo magis simplex, & idiota Faber.

Et secundo conclusio procedit ad effectum, & in eas, in quo ille, qui allegat ignorantiam juris, contendat de lucro captando, quod ex illa reportare volit, ut verisimiliter dicetur, quando ageretur de accessionibus inexacts, & aliquenius deploratis fonsatoris animis, cum ipse non esset camporum, & negotiorum, qui huic pecuniarum negotiationi dedicatus esset, dum erat faber, & fuerit id quod cum suo labore, & industria in singulis annis deducit ex operis excedere, vel in loca montium.

Attenet videtur omnia illa extrema, quae fonsi inducuntur.

Minus in debito considerari poterat jauctor in re propria, cum in iusta locupletatione fonsatoris, dum huic fiducijs destinata fuerant hac loca montium; et eatus promisit non vendita, quatenus temporum conditio exigeret aliam moram, propter opportunitatem, adeo dilato concessi fuerit in meram gratiam, & utilitatem debitoris affigere voluntis, qui alias non percipiebat, horum fructus, ita moderatos, quibus contentus fuit creditor, qui si deploratis habuisset intentionem, tunc urgere, arque suffocare potuerit, ut ita pro minore pretio ipse in loca emeret. Bonae fidei, ac sinceritatis argumento quoque refutantur a dicta dicta actus publicus, & palam ita gesti iusta ponderationes, & deploratis supra disc. 17, & in aliis pluribus.

Debitoris item quantitatem nimirum considerabiliter esse advertebam ad creditoris bonam fidem inducendam, vel confirmandam. Agebat etenim de Collegio constituto ex notabilibus numero Clericorum Regularium nimirum qualificatiorum, tam ratione naturalium, quam etiam doctrinae, & probitatis, & quorum pecuniae institutum est vacanti confessionibus sacramentalibus, sicutque exercitus per literibus ad salutem animarum, & peccata vita. Cum tamen usura ita sit crimen peccatum in mutuante, ut in mutuariato, quoties illum a peccato excusabilem non reddat, illa praescribitur, vel moralis necessitas, quam inducat sufficiatio, in hac facti specie non verificabilis, dum agebat de opere voluntario, & ad maiorem ornatum, vel perfectionem Ecclesie, & domus regularis circa aliquam necessitatem, ac proinde illiteratus artifex nullatorum, huic modi subtillitatem, seu verius superstitionis callens, cum optimis fide, iustaque credibilitate opinari potuit, quod contractus estet licitus, cum improbabile omnino esset, ut alio modo docti, & religiosi, regulares, ac spiritualiter viram profantes, & qui omnia in sacculo reliquerunt, ut Christum Apostolorum more frequentur, illiciunt & peccatum inofum contrahere facere voluerint, atque ad eum inducere virum simplicem, & idiota, qui si cum privato seculari initurus fuisset, arque timotatissime conscientias esset, ipsorum desuper adhibuerit, atque sequutas esset consilium.

R O M A N A P E C U N I A R I A
PRO DUCE MATTHEO
CUM MARCHIONISSA SANTACRUCE.
Casus decisus per Rotam pro Marchionissa.
De licitis, vel illicitis accessionibus solutis ex precepto testatoris pro legato, five pro debito, quod

Pars I. De Usuris, & Interesse, Disc. XXXVIII.

69

à debitore deberet investiri in occasiones fructiferas, ubi propriis obligationis confessio, vel agnitus, detegatur erronea. Et incidenter de qualitate dotis, an sit profectiva, vel adventitia.

S U M M A R I U M.

- 1 Falsi series.
- 2 Refutatio causa.
- 3 An & quando usurbe debentur pro legato ex precepto testatoris, &c. n. 19.
- 4 De interesse debito ob non adimplenum mandatum *inf* *ep* *sum* super investimento faciendo.
- 5 Quod isto casu detur etiam usuratio fructum.
- 6 De Date profectiva redente ad patrem.
- 7 In materia usuraria non attendant confessiones patrum.
- 8 Confessio in civilibus dividit non potest, &c. n. 14.
- 9 Quod dicitur a parte efficientia adventitia ob renuntiationem, & quando.
- 10 Pendit a voluntate patris facere adventitiam, donec alter profectivam.
- 11 De obligacione Tutoris, & alterius administrativorum ad interesse ob non investitum pecuniam administrativam.
- 12 De usurbe legali debito patris in bonis filii.
- 13 In materia usuraria attendantur interesse creditoris, non auctor debitoris.
- 14 Deconclusio, de qua, n. 8.
- 15 An propter constitutio census, vel titulus annue prestatiois ex diuina solutione fructuum.
- 16 Etiam ubi usura, vel interusuria debentur, attendendum est quid minus.
- 17 De abuso super modo scribendi in iure.
- 18 Senis authoris in causa, & quomodo hujusmodi usurariae questiones decidi debent.
- 19 De conclusione, de qua supra, n. 3.
- 20 Decedem, de quo, n. 17, & 18.

D I S C XXXVIII.

Nuptia Herminia de Marchis Honufrio de Santacruce, cum dote per Cyriacum patrem constituta fuerunt 15 milia pro Italia moribus, confutur, poneque naturalem, fratrum favore, parentum, & collateralis successionebus tenacitatem fecit. Cumque ad breve tempus Honufrius vir, capit, ac bonorum ponam pafus esset, superstitio ex hoc matrimonio Ersilia filia, fucus tanquam haeres anomala praefato Cyriaco tanquam patri, & legitimis administratore Herminia videlicet ad ejus dominum reverse, donec restituisti, quam ipse in extingtione censum, aliquos usus erogavit. Atque decedens, facta in testamento declaratione, quod hanc pecuniam sibi filia dederit, ut in fructiferis occasione eam erogaret, ipse vero ob occasum patrem, etiam innumeris plures in precedentibus, & presenti disc. 32, & seq. quod fecerit. Aut in legataria facultate & arbitrio depositum non est legatum forte repete; Et tunc valeat testarioris praeceptum super solutione fructuum per testatorum heredi demandata, quasi quod tunc in legato ipsa annua praefatio principaliter deducta videatur, quae ex parte hereditis esset redimibilis, quarenam eam redimere placeat, tanquam per speciem anni censu configitivi redimibilis; Aut vero legatarii libito, & facultate repetitum forte principalem petere, & consequi. Et tunc testatoris praecepto non obstante, fructus usurarii confundiuntur, cum testator non possit licet reddere usuras de jure illicitas, quasi quod ob reprehendi facultatem ita adesse dicatur impliuit, vel interpretatum mutuum usurarium, quod scilicet legatarius ita dilatationem hærediti sub usuris summa legate per quoddam occultum mutuum dederit, ut apud allegatos, & per consequens cum versarentur in hac posteriori parte, quod scilicet ex eiusdem testatoris præcepto in Hermilia legataria, vel eius heredis facultate depositum est forte repete, ita de plano in fructibus solutis, usuraria infecio intraret.

E converso autem Scribentes pro altera parte, non negando huius distinctionis veritatem in casu suo, negabant tamen applicationem ad factum, quod scilicet non ageretur de legato, ac properante fructuum pertinencia ex sola testatoris voluntate resolutar, sed portus quod testatoriam dispositio continenter recognitionem veritatis super susceptione mandat, quod in odiu non adimplens habendum est pro adimplere, ideoque debiti sunt illi fructus qui percepti efficiuntur in investimento, si illud sequuntur efficiuntur, & sic, ut nostri dicunt, pio non facto, non autem pro non dato, ex relatis ead. disc. 32, n. 3, & in aliis.

Quinimo quod magis est, isto casu locum habet, & practicatur illi anatocismus, seu superfactio, quæ etiam de jure civili adeo prohibita est, fructuum scilicet fructus, vel usurarum ratione more pro debito non soluto, sed in ratione dannorum & interesse ob non adimplens susceptum mandatum, quod in odiu non adimplens habendum est pro adimplere, ideoque debiti sunt illi fructus qui percepti efficiuntur in investimento, si illud sequuntur efficiuntur, & sic, ut nostri dicunt, pio non facto, non autem pro non dato, ex relatis ead. disc. 32, n. 3, & in aliis.

Card. de Luca, Lib. V.

E 3 iii.